

PROTESTÁNS HETILAP.

AZ EGYHÁZ ÉS ISKOLA KÖRÉBŐL.

Megjelen minden héten egyszer szombaton egy iven. — Előfizetési ár egy évre 6 frt, félévre 3 frt. — Az osztrák-magyar monarchián kívül eső országokba egy évre 7 frt. — Egyes szám ára 12 kr. — Hirdetések díja száz szóig 1 frt; kétszáz szóig 2 frt; a másodszori hirdetésnél 100 szóig 80 kr.; harmadiknál 70 kr.; bélyegdíj mindenik hirdetésnél külön-külön 30 kr. Melléklési díj minden száz darabtól 1 frt 50 kr. A lapot érdeklő mindennemű közlemények a szerkesztőhöz — Nagy Péterfia-utca 961. sz. intézendők.

A protestáns tanárképzésről.

Isten a megmondhatója, hogy mennyi szükségünk van nekünk magyar protestánsoknak, — mennyi hiányzik még arra, hogy nyugodtan nézhessünk a bizonytalan jövő elé, egy azonban nem hiányzik, t. i. az egyház jogaihoz való tántorítatlan ragaszkodás, az egyház szabadságának mély tisztelete, s a veszély pillanataiban bizonyos hősiesség, mely martyrságra kész. S míg e nemes érzület teljes erőben lesz sajátja lelkeinknek, míg az az égi eszmény: a vallásszabadság lesz irányzója vágyainknak, addig nem félhetünk, nincs is miért félnünk, ez érzület és e vágyak tette, áldozatra készítik akaratunkat, a hit mustármagva óriási fává nő fel, melynek lombjai épen azoknak adnak védelmet az idő viszontagságai ellen, azokat takargatják árnyaikkal, a kik ama magvat elhintették, s a már élőfát ápolgatják. — Igen, nem hiányzik nálunk a legnemesebb értelemben vett protestáns szellem, mely ragaszkodik joghoz, szabadsághoz, lelkesül a vallás örök javaiért, s üdvét, boldogságát keresi azokban; nem hiányzik az a jótékony szellem, mely a haladásban és folytonos tökéletesedésben éri el végcéljét; mely megtartja, megőrzi tehát a mi jó s előtte becses vagy szent, s a tökéletesedés útján megteremti a még hiányzót; szüli azt, mi létezését, tova fennmaradását biztosítja.

E szellemet kell nekünk hát folyvást ébren tartanunk, annak termő és teremtő hatalmát kell örök munkásságban élénkíteni. Ámde e szellem élesztői kiváló mértékben a mi iskoláink. Nem a puszta falak, melyeknek beilvágát most már méterrel mérjük, nem a nád- vagy cseréptetők, nem a földes tapasz, vagy zsurolt padlózat, hanem az egyház anyai keblén táplálkozó tanintézeteinknek élő történeti multja, melyet a pillanatnyi jelen soha nem feled, sőt meg nem szünő folyásban tovább hajt, tovább irányít. — E szellem élte-

tői ama szerény néptanítók s ama tudós tanárok, kik magok is az egyház anyai karjain nevedve, ezzel szívben, lélekben, érzelmekben és vágyakban egygyé lettek s épen azért bennök él, folyvást megújul maga az egyház s ennek teremtő szelleme.

De mi lesz akkor, ha a mi ifjaink ez anyai kebelről leválva, másutt másnak, idegennek szellemét, lehelletét szívják magokba? Mi lesz akkor, ha cosmopolitikus világnézettel saturált tanáraink nem találják többé nálunk itthon magokat, ha ők minket, mi pedig őket tartjuk idegeneknek? Ne mondja senki, hogy majd tanítunk nekik protestáns egyházi történelmet s több effélet, mert bármily nagy hatásuk van a tanoknak a lelkelet és jellem átalakítására, nem képesek amaz érzelmek harmoniáját megadni, melyek az ember legsajátosabb lényét meghatározzák, s melyek csak a legközvetlenebb érintkezésből származnak.

Én óhajtom, hogy e sokszor emlegetett szellem frissen fenmaradjon, s biztosítására conditio sine qua non-nak tartom, hogy tanáraink önálló képzéséről gondoskodjunk.

Ilyen önálló tanárképzésről már nem egyszer volt szó e lap hasábjain, mely alatt természetesen nem érthetünk mást, minthogy valamelyik protestáns vagy specificice református főiskola körében egy teljes bölcsészeti szak állittatik fel kiváló tekintettel arra, hogy abban, ép úgy mint most Budapesten és Kolozsvárt az egyetemi bölcsészeti szakon, középtanodai tanárok képeztessenek.

Eljött az idő, hogy valahára e tekintetben legalább az öt ref. superintendentia egyetértsen, eljött az idő s önkárunk nélkül tovább nem késlekedhetünk, hogy közös erővel, közös áldozatokkal, közös szent céltől vezetettve, az élő protestáns szellemtől hajtva épen ennek éltetésére egyik vagy másik főiskolánál s teljes meggyőződése szerént épen a debreczeninél egy protestáns bölcsészeti szak s s e mellett tanárképezde állittassék fel. — Egyes

kerületek magokban ily tanárképezdét nem állíthatnak fel, de egyesülten igenis létre hozhatják azt. Sajnos volna, ha mi kik egy vérből és nemzetségből valók vagyunk, ha mi kiket ugyanazon szellem éltet, féltékenységtől háborgattatva, ezt az egész magyar protestántismusra nézve oly égető életkérdést még keletkezésében elfojtanók, életre kelni nem engednők. Sőt egy protestáns tanítóképezdét nézetem szerént a magyarországi ref. és ágostai hitv. testvérkerületeknek közös vállvetésével lehetne és kellene felállítani. — Hát ugyan mi is akadályozhatná komolyan annak közös testvéri áldozattal való megalapítását? S még inkább mi akadályozhatja az öt ref. egyházkerületnek a végett leendő egyesülését? Ha igazán, ha komolyan, ha szívünk bensejéből szeretjük autonomiánkat, vallásszabadságunkat, örök érvényűeknek mondott békekötéseken alapuló jogainkat, akkor egy oly intézet létesítését minden áron akarnunk kell, mely e szent jogok szeretetében nevelje azokat, kik nevelik és vezetik ifjainkat. Ismertem és ismerem ifju tanárokat, kik hazai és külföldi egyetemeken képezvén magokat, nemcsak protestáns szellemet, de épen semmi szellemet sem hoztak az iskolába — mert szellemet nem is ismertek, szerintök egyedül az anyagnak lévén valósága. — Ilyenekkel akarjuk-e megtölteni iskoláinkat, vagy csak olyanokkal is, kik világpolgári emelkedett nézeteik mellett csekélylőleg megvetik s megvetni tanítják azt a mi nekünk drága, a mi nekünk szent most, és szent leszén?

Hogy az egyház szellemének fentartására és fejlesztésére mily nagy horderejű, ha a tanítókat és tanárokat egyházunk épen a maga szellemében nevelteti, egy külföldi példával is legyen szabad bizonyitanom.

A skót reformátusok mint ilyenek compact tömegben lakván, népiskoláikat engedték nemzeteiké lenni, de tanítóképezdüket nem adták fel, sőt a tanítóképzésre a legnagyobb gondot fordítják, mert tudják, hogy míg a skót református gyermekeket a skót ref. egyház által képzett tanítók oktatják és nevelik, addig amaz iskolák tényleg skót ref. szellemű iskolák lesznek és maradnak.

A mi főiskoláink mellett kitűnő főgymnáziumok vannak, ezek gyakorló iskolául is szolgálhatnának, s talán még sok oknál fogva több haszonnal, mint a mesterségesen berendezett gyakorló iskolák.

Az elmondottaknál fogva soha sem tudnám

osztani azt a tervet, hogy valamelyik állami egyetem mellett olyformán állíttassék fel a protestáns tanárképezde, hogy a protestáns tanárokat alkalmaztatni óhajtó ifjak a 4-ik vagyis gyakorlati év alatt egy protestáns paedagogustól hallgassanak prot. egyháztörténelmet s hazai prot. nevelés és oktatás történelmet stb. s ennek vezetése alatt látogassák valamelyik prot. gymnáziumot.

Igaz, hogy főleg Kolozsvárt általunk oly nagyon tisztelt és kedvelt prot. tanárok működnek az egyetemen, s ez ama tervnek javára csábító, de hiszen ez urak nem élnek örökké, s ki tudja, hogy nyomaikba hanyadik izben lépnek majd hozzájuk hasonló derék prot. tanárok?

Nagy horderejű intézményeket nem muló alapokra, hanem tartós, örök időket ígérő sziklaalpra kell építeni. A protestantismus a keresztyenség örök elveit képviseli, érdekeit hát ne változó emberi kegyre, mely még ellenségessé is válhatnék iránta, építsünk és alapítsunk.

Nemsokára Debreczenben fogja üléseit tartani az öt magyar ref. egyházkerület konventje, vajha együttlétét azzal tenné örök hálára érdemessé hogy az annyira óhajtott és életszükséggé vált protestáns tanárképzést hatalmas szavával életre keltené! Egy ily alkotás az autonomiának legerősebb oszlopa, az élő magyar protestántismus erejének legfénylőbb bizonyága lenne. Vajha lenne!

Joó István.

Nézetek a gymnáziumi oktatás reformja felett.

A jelen oktatásról.

Az oktatás külterjessége és egyoldalú volta.

(Folytatás.)

S mi történik a jellemképzés okáért, mely képzés szintén gyakorlati dolog s a növendék öncselekvősége nélkül merő önámítás? — Van gondoskodva nagybecsű könyvtárakról, muzeumokról, jól felszerelt testgyakorlati helyiségről, nyelvekről stb; de nincs gondoskodva sem térről, sem időről s még kevésbé rendezéséről és vezetéséről alkalmas játékoknak; — sőt az oktatási rendszer a növendékek tulajdonságos elfoglalása által kizárni látszik, hogy azok társasági hajlamokat és tehetségeket is ápolhassanak, — holott ez a rendszer az elemi iskolában betöltött 6—12 éves koron túl 18—20 éves koráig tartja fogva az ifjút csak a középiskolában.

Az öncselekvőség itt csak az írásbeli dölgozatok alkalmából és az önképző körökben nyilatkozhatik s gyakoroltathatik, mely gyakorlat azonban a tények természetéből folyólag nem mozoghat más körben, mint a tanult iskolai dolgok és rendszer körében, miért is az valóságos circulus vitiosus, hol legfőlebb az elvont dialektika és az ál pathos vitetik előbbre, — s hol a minden lépten nyomon feltűnő

idétlenségek ismét csak azt bizonyítják, hogy mennyire oly dolgokkal foglalkoznak ezek a növendékek szüntelen, a melyekhez kellő előkészülettel nem bírhatnak.

És az iskola megszűnt a barátság szülője, és a barátság megszűnt az ifjuság köteléke, a fiatalság öröme, eszménye lenni. Csak érdektársakat, nyíltan vagy titkon érzelmi kéjt hajhászó czimborákat találhatni immár a tanulók között, legfőlegb' összeszokott pályatársakat, de nem barátokat. — És — a mi mind ezt megelőzi — az egyén életéből ki van törölve a gyermeki kor természetességével, játszi elevevességével, búbjával; és a társasági közélet oly szomorú azoktól az unalommal teljes automatoktól, a kiket még gyermekeknek neveznek!

Jellemet oltani be a növendékekbe az ókori classicusok életbölcseiségének, világnézeteinek, s a történelem nagy alakjainak a vázolt mód szerinti megismertetése által, hiábavaló törekvés. — Avagy nem közönséges-e az a könnyelműség, hogy ne mondjam lelkiismeretlenség, mely az „impavidum ferient ruinae“ nimbuszával veszi körül a vakaságban való állhatatosságot, s ismét a „mutare consilium in melius“ jelmondat alapján egyszer bölcseségnek veszi az elvtelenséget, míg másszor ugyanazon jelmondat elvetésével köpönyegforgatásnak bélyegzi a bölcseséget; — és van-e nagyobb szerencsétlensége korunknak annál, hogy a rég lejátszott és bevégezett történelem kimagasló egyénei vétetnek mintául, kellő tanulmánya nélkül a multnak is, de még inkább a jelennek, mire csak tárgyias készütség, positiv gondolkodás, a valónak és igaznak szeretete alkalmazható, — s minden eredetisége és fensége nélkül a gondolatoknak és eszméknek, melyeket csak mélyről fakadó, tisztult és emelkedett érzelmek sugallhatnak?

És az elmének ezt az elkapatottságát, a kedélynek ezt a sivárságát semmi részben sem enyhíti, sőt enyhíteni nem is igyekszik a vallástanítás, midőn ez inkább oda van irányozva, hogy külső felekezeti vallásosságot és összetartozandóságot mutattasson, mintsem oda, hogy bensőleg erős hitet ébresztszen; mely cél is azonban viszont megghusit a növendékeknek éppen ez az elkapatottságában nem mérsékelt elméje és sivárságából fel nem üditett kedélye, mitől származik a megindíthatatlan közömbösség annyival inkább, mert az iskolában a tényleges vallásosság és kegyesség gyakorlata sem áll többől, mint az elhanyagolva kényszerített templomba járásból: ezt pedig szigorúan venni balgatagság volna, midőn eme gyakorlat alól, alig megemlíthető kivétellel maga az oktatók kara, valamint a minden rendű előjáróság és az összes intelligencia magát rendesen föloldja és kivonja.

Önismeret. Az egyéni belső világ elevevességét, eredetiséget és maradandóságot az érzelmeiktől nyer: összhangot, egységet és egészséget az önismerettől. Önismeret nélkül az egyén nem lehet igaz, és nem bírhat öntudatos, egységes cselekvőséggel. — Az egyén, ki önismerettel nem bír, csak esetről esetre lehet jó eszköznek, de reá mint állandó tényezőre számítani nem lehet. Önismeret nélkül szükölködő egyének fő okai mind a magán, mind a közélet bizonytalanságainak.

És saját képesség az, melynél fogva önismeretre juthatni: az önmagába tekintés, az önszemlélet legnehezebb képessége. A mint a külső világ jelenségei megrohanják s

elfoglalják az egyén érzékeit, az által az egyén elvonatik önmagától, elmerül és mintegy feloszlik a jelenségekben, s éppen a külső megfigyelés és megismerés útján önfeledségebe esik. De ki a természetben és emberek között él, azt ezernyi nehézségek, akadályok, sérelmek és csapások miatt szenvedett fájdalmak emlékeztetik és kényszerítik az önmagába tekintésre, az önismeretre; mégis mily kicsiny azok száma, kiket önösségök és vágyaik meg nem vakítanak szándékaik, képességeik és igényeik iránt!

A jelen oktatás, noha már a közép, sőt az elemi iskolák növendékeit meghordozza az összes emberi ismeretek világában: mindazonáltal az önismeret czélbavételét merőben kihagyja az egész tizenkét éves tanfolyamra terjedő rendszerből; legfőlegb' névszerint jön az szóba alkalmilag, mint például Sokratesnél. Sőt a mennyiben a növendéknek iskolán kívüli ideje is el van foglalva könyvbéli tanulással és írással, annyiban az esetleges gyakorlati alkalmaktól is elfogatik a növendék, melyek azt tényleges érintkezés folytán magába tekintésre vezetné és szoktatná. — A mi pedig az elmebeli tudást illeti: tanfolyam végén megkapja a tanuló az érettségi bizonyítványt, melynek hitelessége meg van pecsételve, — s csuda volna, ha a fiatal ember a nyert osztályzatot érdemén alólinak nem tartaná és beismerné, hogy annyi fáradság és gyötrelme után végre is mily kevés az a mit valóban tud.

Ezeket a dolgokat tulajdonitom én a jelen oktatás külterjességének és egyoldalúságának, minélfogva ez alapon magát azt a czélt sem lehet elérni, melyhez ez a rendszer tulajdonképen irányozva van, az előidézett törvényjavaslat szavai szerint.

Garzó Imre
ny. tanár.

(Folyt. köv.)

TÁRCZA.

Phocyllidesnek,*) Jeremiás próféta kortársának intelmei, a görög eredetiből hasonmértékben magyarítva.

Elsőben Istent tiszteld, aztán a szülőket
Jól itélj, itéletedet a kegy ne vezesse;
Meg ne utáld a szegényt, se ne sértad meg senki személyét:
A mint mérsz másnak, úgy mérend néked is Isten.
5 Szólj igazán, a hamis tanuság vádjába ne essél:
Légy szűz, egyszer adott szavadat mindenha beváltad.
Tiltott élvezetet ne keress sem férfi szerelmet.

Rosszba ne törd fejedet, kezedet vérrel be ne mocskold.
Kapzsi ne légy, élj tisztos uton szerzett vagyondoból.
10 Élvezd, amit ad a jelen, a másét soh'se kívánd.
Soh'se hazudj és hogyha beszélsz, mindig igazat szólj.
Jó mértékkel mérj, mindenben légyen igazság;
A mérleg rudját ne igazgasd jobbra se balra.
Tudva avagy nem tudva hazug esküt soh'se tégy le.
15 Isten előtt gyűlölséges dolog a hamis eskü.

*) Phocyllides Pythagorász előtt híressé vált görög író, Eusebius szerint. — Lélek halhatatlanságáról, Isten lényegéről, embertársaink, szolgák-, családunk-, gyermekeinkről nézetei, általában az azon kori humanisztikus nézetei, irodalom-, történeti, művelődési, vallás-erkölcsei stb. szempontból érdekes íróvá teszik őt, világot vetnek sorai a görög erkölcsök, szokások, gyermek-, nőnevelés, valamint más ferde kinövések p. o. a paederastia stb-re.
Fordító.

Más földének termését kuruzsolva ne vedd el.
A munkás bérét kifizesd, a szegényt ne tipord el.
Féken tartsd nyelved s titkod, ha van, azt ugyan őrizd.
Jogtalanul se ne tégy, sem mást úgy tenni ne engedj.

*

- 20 Adj a kérőnek tüstént s holnapra ne utald;
Hontalanul bolygót befogadj, légy vak vezetője;
Védd a hajótörtet, a hajózás vajmi veszélyes!
A leesőt fölemeljed, védd a magárahagyottat;
Hisz közsorsunk a rövid élet, a röpke szerencse.
- 25 Kincsekkel ha megáldattál, — úgy adj a szegénynek,
Sáfárkodva hiven kezeidre bizott vagyonoddal.
Élj a közügynök, mindég éltedben legyen összhang.
Fegyveredet használd a védelem- és ne ölésre;
Bár ne szorulnál rá se igaz, se igaztalan ügyben!
- 30 Mert bár ellent ölsz, kezedet bémoskolod azzal.
Szomszédod földjén ne tiporj, kárt néki ne tégy ott.
A mértéktartás legjobb, tulhajtani káros,
Soh' se szakaszd le az éretlen, — rossz ízű gyümölcsöt.
A jövevény jogban, polgárral legyen egyenlő.
- 35 Hisz' mindnyájan csak zsellér- s jövevényekül élünk,
És nincs állandó szállásunk e piczi földön.

*

- Minden baj forrásául szolgál a fukarság,
És az arany, meg ezüst törként szolgál sok egyénnek,
Óh arany! éltünk megrontója, szülője a rossznak,
40 Bár ne kívánna e nagy méregből részt soha senki.
Érted mennyi viszály, öldöklés dulja e földet,
S gyűlöli a gyerek apját és rokonát a rokonszív.

*

- Mást ne beszélj, mint a mit rejt érzése szivednek,
S érzelmed, polypuszként színlelvén, ne cserélgessd.
- 45 Rossz ember aki tudva igaztalanul teszen; a ki
Szükségből nem egészen: a cél't vizsgál'd s a rugókat.
Kincsedben vagy erődben avagy elmédbe ne bizzál;
Mert csak az Isten a bölcs, az erős s mindenbe hatalmas.
Multad vétkeiért szivedet ne epeszd; hiszen a mi
- 50 Elmult, azt meg-nemtörténtté tenni lehetlen.
Tettedben ne szeleskedjél, fékezd haragod; mert
Sebtében cselekedve lehet bős s gyilkos az ember.
Fenhéjazva ne járjon eszed, bizakodva erődben,
Bármely nagy bőség veszedelmes az emberi nemnek.
- 55 Így a fényűzés lelked mód nélkül emészti,
Nyugalmat nem ad az, sőt rossz tettekre is izgat.
Nagy veszedelmet okoz a palástolt durva irigység;
A harag: indulat; de ha évül, készül a bosszu.

*

- Rosszak versenye bajt okoz, ám üdvöt csak a jóké.
- 60 Roszszaknál rosszat, jóknál jót szül a merészség.
Jót lelsz hogyha erény, rosszat ha a kéjek után futsz.
Jól mondják: a bölcs a városnak szemefénye,
Szólsz, vagy eszel, vagy iszol, mindig szent légyen a mérték.
Mindenben mérték! a tulzást futva kerüljed!

*

- 65 Hogyha barátod vagy más boldogul, azt ne irigyeld;
Isteneink is irigység nélkül töltik az étet;
Lásd! a hold se irigylő a szebb nap fénykoszoruját;
A föld meghódol szépen a dicsőbb s magasabb ég
Böltja előtt, tengernek így hódol a folyam meg.
- 70 Hogyha viszály vón' isteneink közt, veszne az ég is.
Önmérséklő légy, rut tettektől ovakodjál.
Rosszba ne törd fejedet, igazat tégy bosszu helyébe.
A megbékítés hasznos, de viszályt szerez a pör.
Töröl-hegyre kutass, ne hajolj minden szire-szóra.

*

- 75 A ki veled jóltesz, kamatostól add neki vissza.
Vendéged ha vagy, tartsd jól, mert a tele asztal
Jobban esik, mint pletyka-beszéd tele csalfa hírekkel.

- Nagy kamatot uzsorás a szegénytől soh' se igényelj.
Épen így a madár fészket ne ürítsd ki egészen,
80 Sőt az anyát elereszd, hogy még költhessen azontul.
Ügyefogyott embert megsarczoltatni ne engedd.

*

- A bölcs bölcsen tesz, cseleket szó ám a ki csalfa.
Nem viszi sokra, ki a bölcs szóra figyelni erőtlen;
Nem lehet az tudós, aki jót s igazat soh' se hallott.
- 85 Dús lakomát ne szerezz, hogy szert tégy csalfa barátokra;
Mert ezek asztalodat s nem téged fognak imádni,
S hogy megtölthessék hasukat, mindent igenelnek;
Szűken adsz elibük? zúgnak; bőven? ki nem állod.
Ingatag a sokaság, te azért ő benne ne bizzál,
- 90 A tömeget, a vizet, a tüzet zabolázni lehetlen.

*

- Áldozatot tévén, szivedet bú, gond ne epeszsze.
Add meg az Istennek mi övé, fő itt is a mérték.
Hogyha halottad van, szépen takarítsd el a földbe.
Meg ne kísérsd a halottat sirjából kiemelni,
- 95 Mert ezt Isteneink nem hagyták még boszultatlan.
Rut dolog és nagy bűn, ha magadnak gyilkosa léssesz.
Nem tudnád: hogy a sirból feltámadni remélünk?
Hogy majd annak utánna legyünk Istennel egyenlők.
Mert hiszem én, hogy a lélek tisztán tér meg urához,
- 100 A ki adá vala azt kölcsönben, mint maga képét.
Ellenben testünk valamint földből vala véve
Földdől lesz; lelkünk, honnan jött, égbe megyen fel.
Már csak ezért se kívánj nagy gazdagságot e földön
Gyűjteni hisz fillért se vihetsz a sirba magaddal.
- 105 Sirban minden egyenlő; a lelkek ura — Isten.
Tul a siron közösek lakaink, valamint közös a hon.
Ugy, hogy egyenlő léssz a királyé és a szegényé.
Nem hosszú, csak arasznyira terjed az élet a földön!
Ámde örökké tart a lélek élte a mennyben.

Héjas Pál,
okl. gymn. tanár.

(Folyt. köv.)

BELFÖLD.

**A fizsántuli ref. egyházkerület folyó évi augusztus 13—17.
napjain Debreczenben tartott közgyűlésének közérdekűbb
tárgyai.**

(Folytatás és vége.)

A zsinati előmunkálatokra mind a 13 egyházmegyéből beérkezvén a vélemények, azok az egyházkerületi konventi képviselők figyelmébe ajánlottak azon megjegyzéssel, hogy a mely észrevétel vagy vélemény nézetökkel megegyezik, elfogadását eszközölkék. Tehát maga az egyházkerület az előmunkálatokra nézve rendszeres, önálló véleményt nem nyilvánít, az egyetemes értekezletet e tárgyakra nézve határozat jogával ruházván fel s konventi képviselőit is ily értelemben választván meg; különben is még a konvent által készített egyházalkotmány tervezet is csak vélemény leendő, majd a zsinattól, az azon megjelent képviselőktől függ az egyházalkotmány rendszeres megalkotása.

Az egyházkerületi közgyűlés régen érzi annak szükségét, hogy ref. egyházunk kebelében az egyetemes tanügy, a mai tudományos követelményeknek megfelelőleg rendeztesék, távolról sem akarván azt, hogy prot. autonómiánk védszárnyával oly tanintézeteket takargasson, melyek nem a valódi műveltség és tudomány csatornái hanem a félműveltség és tudománytalanság tenyészintézetek: fölkéri azért az egyetemes konventet hogy a tanügy tárgyában tegyen és intézkedjék.

Más felől az egyetemes tanügyi bizottság szervezése is ki-
mondott, és miután a dunántúli egyházkerület is hozzájárult
annak felállításához, Török Pál dunamelléki püspök fel-
hivatott a bizottsági tagok összehívására.

A tanfelügyelők által követett több olynemű eljárás
és intézkedés ellen, melyek iskolai ügyeinkbe közvetlen be-
avatkozhatást és activ cselekvési jogkört szándékoznak be-
csusztatni és megteremteni a tanfelügyelők részére, tiltakoz-
ván az egyházkerület; és hogy az ily tulhajtásoknak,
melyekből fájdalom napjainkban oly bőv osztályrész jutott
épen magyar prot. egyházunknak, immáron vége vettessék,
a legközelebb tartandó egyetemes konventet fölhivta, hogy az
egyetemes ref. egyház nevében intézzen feliratot a magyar
kormányhoz vagy országgyűléshez ezen sérelmek és zakla-
tások megszüntetése tárgyában.

A debreczeni főiskolában a theologiai tanfolyamban a
a jövő tanévre is, Csák János és Csiky Lajos segédtanárok
alkalmazása elrendeltetett; ez utóbbira bizatván az angol
nyelv tanítása is. A gymnasiumi 2 parallel osztályban a se-
gédtanári teendőkkel: Kiss Bertalan esküdtfelügyelő és
Vincze Ödön végzett hittanhallgató bizattak meg.

A főiskolában egy nyilvános olvasóteremnek a tanuló
ifjuság és a közönség számára berendezése elfogadtatott,
a kivitelre nézve véleményadással a főiskolai tanárkarok s
az anyakönyvtár rendezése ügyében megbízott egyházkerü-
leti küldöttség bizattak meg.

A Szőnyi Pál-féle ásványgyűjteményből, a kegyes ha-
nyományozó által végrendeletében hangsúlyozott nagy gyűj-
temény már rendezve van, csupán még némely a kisebb
gyűjteményekből előkerülő darabokkal fog kiegészítettetni, tehát
Kovács János tanár részére, ki a rendezést 9 hónapi foly-
tonos és nagy munkával dicséretes módon teljesítette, 450
fit tiszteletdíj szavaztatott meg. Most már a kisebb gyűj-
temények rendezése következik.

Kanyó Mihály alapítványra a boldog emlékezetű ala-
pítóval rokon Kanyó József gymn. tauló vétetett fel; ösz-
töndíjja 200 frt lesz.

Több az alvidéken lakó, görög-nemegyesült vallásu
román nemzetiségű tanuló folyamodván a Balla Athanáz-féle
alapítványra való fölvétel végett, bárha a boldog emléke-
zetű Balla Athanáz, a maga alapítványát távolról sem mint
ösztöndíj állapot hagyományozta a debreczeni főiskolának,
mindazáltal miután óhaját fejezte ki végrendeletében,
hogy hitrokonai itt a debreczeni főtanodában szivesen fo-
gadtassanak és ha reá szorulnak s a főiskola anyagi ereje
engedi, még anyagilag is segíeytessenek: fölhatalmaztat-
tak a tanárkarok, hogy a gymnasiumból és akad. tanfolyam-
ról 2—2 tanulót a közlegő tanévben vagy ingyenes tápin-
tézetben vagy annak megfelelő évi segélyben részesíthesse-
nek. ha azok magukat jó viseletök és tanulásbeli előmene-
telök által érdemesíteni fogják.

A debreczeni egyházban, a presbyterium választására
nézve fenforgó ügyben, mely közvetlen az egyházkerülethez
terjesztetett fel az egyházmegye kikerülésével, a következó
határozat hozott: az egyházkerületi közgyűlés a hozzá
közvetlenül felterjesztett ügy első foku elbírálására sem
mint közigazgatási sem mint törvényhatósági testület nem
érzi magát jogosultnak, mert annak illetékes foruma először
az egyházmegye, épen azért az egyedül illetékes forum meg-

jelölése mellett visszateszi az egész ügyet a debreczeni egy-
háztanácshoz; és pedig mint nemcsak igazgató s törvény-
hozó, de egyszersmind atyáskodó testület azon meleg ohaj-
tással, hogy igyekezzenek e vitás ügyet házilag elintézni.

A szentesi egyházban új lelkészválasztás rendeltetett el,
Geröcz Lajos s. l. a választhatók sorából nem záratván ki.

A lefolyt egyh. ker. közgyűlés a díszesen felszerelt
nagy teremben tartott. Ily népes közgyűlésre régen emlék-
szünk. A 13 egyházmegyéből küldött képviselőkön kívül még
20 egyes egyház külön is képviseltette magát. T. S.

Tanfelügyelői tévedés.

Tartózkodva fogok tollat kezembe, mert oly ügyről
kell szólnom, a mely a legnagyobb mértékben botránkoz-
tató és közoktatásügyünket nem, a legszebb világitásba he-
lyezi a mívelt világ szeme előtt. De bátorit az a tudat,
hogy ezzel tartozom az igazságnak, mindenek felett pedig
tartozom Békésmegye azon osztályának, mely a legjobb
akarattal minden erejét megfeszíti, hogy megyénk szellemi
állapotát folyvást magasabb pontra emelhesse. Érttem a
prot. tanítói osztályt; ennek tagjai ugyanis épen nem kö-
szönik meg az iskoláikról tett és meg nem érdemelt elő-
terjesztést. Mert bár a legnagyobb buzgósággal vezetett
iskoláik nem állanak is minden tekintetben a korszinvoná-
lon, elmaradottnak sem lehet azokat mondani a mívelt
világ hallatára.

Kezembe kerülván azon országos mű, melyet a közokt.
minisztérium terjesztett egybeállítva az országgyűlés színe
elő, abból megyénket illetőleg, ezen és ilynemű megjegy-
zés tétetett a 28—29-ik l. az 1877-ik évre vonatkozólag:

„Nagyobbrészt lassu haladás jelzi e megye f. é. is-
kolai állapotát.

Bár a tankötelesek és iskolába járók száma növeke-
dett, az iskoláké mégis kettővel apadt. Csaknem minda-
nyian jártak iskolába nyáron is és legnagyobb résznek volt
tankönyve.

A tanítók létszáma 4-gyel apadt (több $\frac{1}{3}$ -nél nem ok-
leveles.) Egy-egy tanítóra 88, egy-egy tanteremre 87 elemi
tanító (sic) esett és e túlnépesség lehetett egyik főoka an-
nak, hogy a különben jó díjazást élvező tanítók nem mu-
tathattak fel aránylagos eredményt.

A tanítói fizetések átlaga 505 frtra rugott (1876-ban
489 frt, 1874-ben 470 frt.)

Az iskolai felszerelés minden ágában némi gyarapo-
dás mutatkozott, csak az iskolai könyvtárak száma nem
változott, a faskoláké pedig 8-czal lejjebb szállt, ugyhogy
most alig minden 4-ik iskolára jut 1—1 faskola; ellenben
26 új iskolakert, 11 felszerelés nélküli és 1 felszerelt test-
gyakorló helyiség létesült.

Az összes iskolai jövedelem mintegy 2%-al növekedett.

A tanítás eredménye. Az olvasás és írásban fokozatos
haladás, mely körülmény jelentősége az által emeltetik,
hogy az olvasni tudóknak mindegyike írni is tudott. A be-
széd- és értelemgyakorlatok legsikeresebben a róm. kath.
iskolákban adattak elő, a többi felekezeti tanítók nagy ré-
sze nincsen tisztában e tantárgy czéljáról. Az anyanyelv
csaknem kivétel nélkül hibás módszerrel, igen elméletileg
tanított. A számvetésben (nehány román iskolát leszá-
mitva) mindenütt jó eredmény mutatkozott. A földrajz, tör-

ténelem, természetrajz, kivéve a tanyai iskolákat, mindennütt tanítottak; a természettan azonban (tanszerek hiányában) főképen csak a városi iskolákban. Kertészet, testgyakorlat, elhanyagoltak.

Eddig szól a nevezetes, ugylátszó szakértelemmel tett észrevétel, melyen a tömjén szag, át-meg átérzik a legnagyobb mértékben.

Lassú haladás jelzi ezen megye f. é. (1877) iskolai állapotát, azt mondja az észrevétel. Hiszen a józan haladás nem is lehet rohamos, melyik megye az, a mely lázas mohósággal halad a tökéletesedés útján? Egy megye nem oly kicsiny test, hogy azzal oly könnyen lehessen mozogni; a lassu, de biztos józan haladás feltételezi az érett, megfontolt kivitel minden dologban, főként pedig a nevelés igazán szent ügyében. Nálunk mindenfelé sokszoros mulasztást kell pótolni a versenyre hívó közös tanintézetek és a megszorított elemi iskolai kivánalmakkal s a tömérdek iskolalátogatókkal szemben.

Laveley tanulmánya sok évi észlelés után jött létre és ez azt mondja: „az elemi oktatás tárgyában a prot. államok hasonlíthatatlanul előbb állanak a kath. államoknál.... Előlr mennek a prot. államok minden vagy majdnem minden polgárainak iskolázottságával; a kath. államok messze maradnak népességük $\frac{1}{3}$ -ával, mely iskolázatlan, mint Franciaország és Belgium; vagy népességük $\frac{3}{4}$ -ed részének iskolázatlanságával, mint Spanyolország és Portugália.“

Békésmegye 73%-a protestáns, tessék ezen adattal párhuzamba állítani.

Én csekély tudomásom szerint, a ref. iskolákról szólva, melyeket jobban ismerek, mint az ág. vallásuakét, noha közülük elvitathatlan a dicséretes haladás, több esperesti nyilatkozatot idézhetnék, a mely e megyében találtató több, helyét emberül megálló iskolákról tesz tanubizonyosságot és elismeréssel adózott egyházi felsőbb közegünk az arra joggal méltított tanítóknak. Ha ily alaptalan váddal sujtatik szegény Békésmegye, ugyan hova lett érdeme volt espereinknek, — minő látszervvel tekintetted óh tisztos H. Á. mély buzgalommal, lankadatlan törekvéssel a mi iskoláinkat? — Lásd a kormányi szemüveg a jó és csalhatlan, miért nem azt kérted el kölcsön, hogy vetted volna észre, hogy a békésmegyei prot. ügy stagnál; hiszen a te általad meglátogatott iskolák számára nincs gradifikáció az országgyűlés színe elé terjesztett nevelés-ügyi mozgalmak kimutatásánál. E megye prot. tanügye nemhogy a *jó*, vagy a *jó* vagy éppen *elégészes*, de még a *gyenge* előhaladásu iskolák közt sem említhető, — a jó Sz. J. legutóbbi esperes talán megfordulna sirjában, ha ébredhetne, hogy az általa meglátogatott iskolák bizony semmi eredményt sem képesek felmutatni az 1877-ik isk. évről, talán magyarul sem tudnak!

Hogy az iskolák száma apadt, az meg lehet; de az nem éppen utolsó érdem, hogy télen nyáron tart az iskola és tankönyvekkel a növendékek el voltak látva legnagyobb részt.

A növendékek, hogy megnépesítették az iskolákat tülön-tül is, ez sem ritka dolog, tekintve a mi szegénységünket. Lehetne e tudósítás csaknem minden pontja ellen ezt-azt kifogásolni a nélkül, hogy az író toll epébe-mártottnak mondatnék. Nem vezérel engem most sem a szólási

viszketeg, sem a tulérzékenykedés; de kérem egész tisztelettel, a fentírott idézvény ellenében alázattal és egész nyugodt lelkiismerettel lehetetlen sikra nem szállni.

Senki nálam — valót mondok — érdemet jobban el nem ismer, tekintet nélkül felekezetre, nemzetiségre; azonban azt kereken tagadom, hogy a dolog úgy állana, a mint e kevés számú példányban nyomtatott kormányi kimutatásban. Legjobb lett volna csak egy példányban nyomtatni s azt is elégetni, ha ilyen tudósítás tétetik s bocsáttatik világnak felőlünk.

Ifjabb és idősb kollegák; prot. tanító társak! hová tettétek a ti ernyedetlen törekvésteket? Mit tudtok ti? A semminél is kevesebbet, csak egy gyenge osztályzatot sem érdemelt buzgalmatok e megyei prot. iskolák számára.

Azt azonban megérte a világ e műből, mit eddig nem tudott s el sem hitt volna, csak ezen előterjesztésből látva, hogy a beszéd- és értelemgyakorlatok a r. kath. iskolákban adattak elő legsikeresebben! Risum teneatis! Azonban szükség volt ily nyilatkozatnak létesülni, hogy ezen ékes álmondat követhesse: a többi felekezetek tanítóinak nagy része nincs tisztában e tantárgy céljáról. — (Beillenék a Bárány Ignác szájába!)

Az anyanyelv hibás módszerrel, igen elméletileg tanított, — ez is jó egy fény sugarának a mi gyarló prot. elméinkre, melyeken a tudatlanság sűrű skótfellege borong, annyira, hogy a tanfelügyelői nemes intézvény napja sem képes azon áttörni.

Ily nyilatkozat után értem már én azt, mit gyermekkoromban hallottam, miszerint egy pár óra alatt lehet oly gyorsan aludni némely egyénnek, hogy egy másik 3 óra alatt sem aluszik annyit. Ehhez a hasonlathoz jár közel azon állítás, hogy a r. kath. iskolákban adattak elő legsikeresebben a beszéd- és értelemgyakorlatok. Hiszen köztudomás szerint ők 8—10-ig tartják óráikat, e két óra alatt tehát többet adnak elő, mint a prot. iskolabeli tanítók, a 3 óra alatt, mert ezek 8—11-ig tanítanak és még se haladnak annyira. No de nem csoda, mert „e tantárgy céljáról nagy részök nincs tisztában.“

Fájdalmas dolog, hogy a közügyben s éppen a nevelés ügyében jelenhetnek meg a valótól ennyire eltérő előterjesztések, holott a tárgyias igazság követése éppen itt volna leginkább megvárható. Jövőre kérjük is a tanfelügyelő urat, hogy előterjesztéseinek szerkesztésében ne legyen oly egyoldalulag kárhóztató. — Mert figyelemmel fogjuk eljárását követni s észrevételeinket nem hallgatjuk el.

Békésmegyei.

KÖNYVISMERTETÉS.

A köznevelés és közoktatás szervezetének szabályzata a magyar ref. egyházban.

(Folytatás és vége.)

Nagy dicsérettel el kell ismernünk, hogy a javaslat a köznevelés és oktatás minden ágazatát felöleli; de kérdésbe lehet tenni, vajjon van-e szükség oly részletes törvény hozására, mely nem létező intézményekre vonatkozik? Nem volna-e elegendő a törvényben csak annyit mondani ki, hogy a ref. egyház tarthat fenn kisedovodákat, kisedovókat képző intézeteket, női középiskolákat, reáliskolákat? Mert

miután a ref. egyház által fentartott ily intézetek alig léteznek s létezők által nincs is egyházunk oly bensőség és lényegileg érdekelve: nem feleslegesnek tűnik-e fel azokat illetőleg, oly részletekre kiterjeszkedni? Hogy a keresztyén felebaráti nevelőintézetek fölemlitessenek és megjelöltesenek, azt csak helyeselni tudom, mert teljesen osztom szerzővel, hogy az egyháznak első sorban és kiváló feladata keresztyéni szeretettel azoknak neveléséről és önfentartó munkára képesítéséről gondoskodni, akik épen egész életükre leginkább reá szorulnak a krisztusi emberszeretet ápoló óltalmára. Ezek szerint a javaslat alapján az egyház kebelében a köznevelés és oktatás eszközlésére fennálló vagy létesíthető intézetek:

1. a népnevelési és oktatási intézetek u. m:

a) elemi és felső népiskolák.

b) Tanítókat képző intézetek.

2. Keresztyén felebaráti intézetek a mint a javaslatban foglaltatik.

3. Gimnáziumok.

4. Főiskolák a mint a tervzetben ajánltatik.

Ugyanis nézetem szerint a ref. egyháznak legelső sorban a következő tanintézetek fentartásáról kell gondoskodnia.

U. m :

1-ször, hogy népiskolái jók, a kor igényeinek teljesen megfelelők legyenek, miután az egyháztagnak legnagyobb része ezen tanintézetekben nyert ismeretekkel éli keresztül az életet s a mily benyomásokot vett a népiskolákban, azok lesznek a legmaradandóbbak, tehát nagyon fontos dolog, hogy ezen iskolák felekezeti kezei közül semmi áron ki ne bocsáttassanak. Nem lehet azért eléggé fájlalni, hogy némely helyeken oly könnyen le tudtak mondani hitrokonaink népiskoláikról s megengedték, hogy azok községiékké alakítsassanak át.

2-ször, jó népiskoláink csak akkor lehetnek, ha valódi protestáns szellemű és jellemű tanítók fogják azokat vezetni; ily tanítók pedig csakis prot. tanítóképezdekből kerülhetnek ki. Tehát a tanító- és tanítónképezdek felállítására és fentartására nélkülözhetetlen.

3-szor, ref. egyházunknak a gimnáziumok fentartása nemcsak azért áll érdekében, hogy hasson közre, miszerint az ifjuság prot. egyházas szellemben neveltessék, hanem azért is, hogy tanítókat és lelkipásztorokat csak úgy nyerhet egyházai számára, ha ily középtanodákat tart fenn; épen azért nagyon óvatosan kell megoldani a vidéki gimnáziumok kérdését.

4-szer, hogy a lelkipásztorokat képző intézetek is mennyire össze vannak forrva egyházunk életével, azt úgy hiszem, nem szükség indokolni. De:

5-ször ép oly nélkülözhetetlen feladata az egyháznak a leendő tanárok képzéséről is gondoskodni s hogy az megvalósítható legyen, egy önálló bölcsészeti tanfolyamot középiskolai tanárképezdével multhatatlanul föl kell állítania.

6-szor. Egy, legfelebb két jogintézetnek fentartása is nélkülözhetetlen; az egyetemes papság elve, melyet vallunk, egész egyházszervezetünk, mely az ugynevezett világi elemet is egy oly fontos tényezőnek ismeri az egyházigazgatásnál, egyházunknak szellemi s anyagi jól felfogott érdekei miatt követelik a jogakadémia fentartását.

Én tehát csak ezen elsorolt intézetek szervezésére terjesztem ki a törvényjavaslatot.

Még egy megjegyzésem van a tanárok fizetésére nézve. Ugyanis a 132. §-ban e mondatik: „A rendes gymn. tanárok fizetése tisztességes lakáson vagy megfelelő lakbéréren felül sehol sem lehet kevesebb 1200 frtnál.“ Megvallom, ezt így általánosan kötelező szabályul nem mondanám ki; mert az ily fizetések meghatározásánál mindig figyelemmel kell lenni a helyzeti körülményekre. Ugyanis vannak kisebb városok, melyekben 800—1000 frt. fizetés teljesen fölér a nagy városokban adott 1500 ft. javadalommal. Épen azért elégnek tartanám, ha csak annyi állapíttatnék meg, hogy gymnáziumi rendes tanárnak tisztességes lakáson vagy megfelelő lakbéréren felül legalább nyolczszáz forintja legyen. Ezt pedig óhajtanám azért, mert ily föltétel mellett a legtöbb helyen meg kellene szüntetni a gymnáziumot, a melyből okvetlen bekövetkeznék, hogy a tanítói és lelkipásztori pályára lépő ifjak száma megcsökkenne; — és továbbá kívánatos az is, hogy legyen bizonyos emelkedés a fizetésekben, a mi igen sokszor ösztönül is szolgál a vidéki gymn. tanároknál a haladás és tökélyesülés útján emelkedésre.

Ezen észrevételek után üdvözlöm a javaslat készítőjét, ki a reá bizott munkát ily sikerrel oldotta meg!

Egy tanár.

Beküldetett: *Litkei Péter buji ref. lelkész s egyh. kerületi képviselő emlékezete. — Irta s elmondta Lukács Ödön az 1879-ik évi július hó 12-én. Kinyomatni határozta a felsőszabolcsi reformált egyházmegye a „Litkei papnyugdíj“ alapra. Ára 40 kr. Debreczen. 8. o. 43 lap. — A beszéd, melyet lelkes hangon irt ima előz meg, Ján. 21. 15. alapján e kérdést tűzi ki főtárgyul: Szerette-e a megboldogult és miképen a Krisztust, vagyis hű követője volt-e ő Krisztusnak? Az erre adott feleletben első helyen felmutatja a boldogultnak vezérelvét, e szerint *Jézus nem a speculatio, hanem a követés tárgya.* Majd az evangélium alapvonásait (a. szellemiség, b. szeretet, c. szabadság) — alkalmazza az elhunyt s mutatja ki azokat az ő jellemében; végül mint szónokot ismerteti. Az egész beszédből látszik, hogy szerző nagy előszeretettel foglalkozott tárgyával; nyelvére nézve tiszta, helyenként költőileg emelkedett. A jótékony célra tekintve kétszeresen megérdemli, hogy minél szélesebb körben elterjedjen.*

A magyar királyság földrajza. Ipariskolák és a népiskola felsőbb osztályai számára. Irta Kiss Sándor, a kolozsvári polgári, ipar- és felsőbb kereskedelmi iskolákban a földrajz tanára. Kolozsvárt, 1879. Kiadja a kolozsvári ipariskolákra felügyelő bizottság. Ára 40 kr. Szerző törekvése mint előszavában indokolásul kifejezi — az volt, hogy könyve ne csupán száraz névtár legyen a tanuló ifjuság kezében, hanem anyagot szolgáltatson úgy a gondolkozó, mint az emlékező tehetségnek. — E végett a fősúlyt a természettani viszonyoknak — mint a melyek állandók és változatlanok — feltüntetésére fekteti. A hegyekkel tárgyalja azt, mi azokkal ok- és okozati kapcsolatban áll: a bányászattal foglalkozó, szőlőtermő, ásványos vizekkel bíró helyeket; a többi említésreméltó helységek részint a vizek, részint az alföldek tárgyalásában vannak beszöve. Általában pedig igyekszik az összes földrajzi tényezőket, mint egy nagy egésznek

összefüggő, öszhangzó részeit tüntetni fel; így érezteti a tanulóval, hogy a földalkattól függnék a vizek, e kettőtől az éghajlat, ezektől együtt a termények, s mindezekből a lakosok állapota. A politikai felosztást, átnézetet csak legvégül, miután már a természettani viszonyokat kimerítette, s az ipar, kereskedés, közműveltség stb. állapotát is ismertette, adja elő. — E tanmód kellő vigyázattal kezelve szerintünk is óhajtott eredményre vezet; s kívánatos is, hogy nemcsak az iskolákban, hanem a népiskolákban is, sőt általában a földrajzitanításnál első fokon mindenütt alkalmazást nyerjen.

RÖVID KÖZLEMÉNYEK.

A reformátusok debreczeni főiskolájában a hittani s a jog- és államtudományi akadémiai tanfolyamokba való beiratás és felvétel a következő tanévre f. é. szept. 1—8. napjain történik. Pót- és javítóvizsgálatokra, melyek f. é. szept. 3-án fognak megtartatni, legkésőbb f. é. szept. 2-kán délig kell jelentkezni. A joghallgatók alap- és államvizsgálati f. é. szept. 6-án kezdődnek, az ezen vizsgákra bocsátás iránti felszerelt kérvények pedig — bezárólag — f. é. szept. 4-ig fogadtatnak el az alulirt igazgató által. — A tápintézetért pedig a kérvények 5-ig adandók be. — Az 1879—80. iskolai év szept. 9-én nyitattik meg. Debreczen 1879. aug. 24. Liszka Nándor főisk. akad. igazgató.*)

Az aug. 19—21 napjain tartott csurgói közgyűlés egyhangulag kimondotta a 6 osztálynak 8 osztályllyá leendő kiegészítését, az előkészítő lépések megtételét; úgy hogy pár év alatt az ige testté lehessen. Megválasztottak tanárokkul a német—magyar ny. s irod. tanszékre: *Fleischhacker Mór Fridolin* ág. ev. v. Sopronból, a természetrajzra: *Vida Károly* ev. ref. v. Erdélyből, államérv. okleveles tanárok, úgy hogy a gymn. tanárikar fele immár államérv. okl. tanárokból áll.

Csurgó, 1879. aug. 21. *Héjas Pál* gymn. tanár.

Köszönetnyilvánítás. — Kedves kötelességünknek ösmerjük e sorok által is köszönetünket nyilvánítani t. *Kulin Lajosné: Jármy Ágnes* asszonyságnak, azon nemes kebelből eredő tetteért; — melyszerint egyházunk „*Uraszta*” készletét pünköszt ünnepén egy igen diszes horgolt terítővel megajándékozni, illetőleg gazdagítani méltóztatott.

Mi ezt nem tekintjük egyébnek, mint a mindennapiság ködén felül emelkedett vallásos lelke sugallatának. — Nevét ezáltal beírta „szelid mosolylyal” a késő időbe; s fenkölt lelkének *pünköszt rózsáját* tevő föl e tettével, az Ur magasztos óltárára.

Fogadja a derék nő általunk egyházunk köszönetnyilvánítását; s legyen a késő nemzedék elösmerése és hálája, legnagyobb, legszebb erkölcsi jutalma!

A jármii ref. egyház nevében 1879. aug. 24.

Kósa Ede,
ref. lelk.

Kulin Gábor,
egyházi főgondnok.

Kalmár Gyula,
presbiter.

Lelkészválasztás. E hó 24-ik napján R. Ujfehértón t. *Kálmán Dezső* helybeli reí. segédlelkész ur egyhangulag

*) Bocsánatot kérek a beküldő tek. ig. tanár urtól, hogy ezen igazgatói hirdetménye az előbbi számból kihagyatott.

Joó István.

lelkésszé választatott. — Az ujfehértói egyház az elválasztottban egy valóban művelt lelkípásztort és derék szónokot nyrend.

Leo pápát meg akarják mérgezni. Ezt a hirt jelentik Rómából a „Standard”-nak. A pápa, — e lap hire szerint, — névtelen levelet kapott Amerikából, melyben intik, hogy óvakodjék; mert megakarják mérgezni. A levelet nem vették eleinte figyelembe se; de oly sok vonatkozást tartalmaz az a pápa magán életére, szokásaira, s a legközvetlenebb környezetében élő emberekre, hogy arra a gondolatra jöttek, miszerint a levelet csak azért küldték Amerikán keresztül, hogy a feladó kiléte annálkább el legyen rejtve. Most azon vannak, hogy a dolognak alaposan utána járjanak.

A katolikus papság Eldorádója kétségkívül Franciaország, la bella France. A hivatalos „Statistique de France” következő érdekes kimutatást közöl. 1836-tól 1855-ig, tehát körülbelül 20 év alatt hagyományoztak vagy ajándékoztak a papságnak 84.695,300 frankot (ingók és ingatlanokban) 1856—1865-ig, tehát 10 év alatt, az adományok és hagyományok összege 43.177,725 frank. 1866-ban 6 651 026 frankot. 1867—1870 hiányoztak az adatok. 1871—1875-ig 47.219,206 frank, 1876-tól fogva még ismeretlenek a számok.

E szerint kaptak a kath. papok az állam beleegyezésével adományok és hagyományok czimén 1836—1875-ig, azaz alig 40 év alatt: 119 millió frankot. Ez összegbe nincsenek beleszámítva a péterfüllérek, melyek pedig több milliót tesznek ki; — sem a templomi gyűjtések. Ha tekintetbe vesszük, hogy a francia jezsuiták ma több vagyonnal bírnak egy milliárdnál: fogalmat szerezhethünk magunknak azon összeg nagyságáról, melyet a szerzetes papság a néptől kiszípoloz.

A francia államnak 1836. óta a papság 1600—1800 millió frankjába került. Állítják, hogy a francia papok és szerzetesek ma tizszer gazdagabbak, mint 1789 előtt, s hogy *összes vagyonuk februg husz milliárd frankra.*

A lourdesi bucsujáráhely csodatevő hatásáról a „Monde” következő két táviratot közli: „A hatszáz beteg kiszállása Poitiersben elég bajjal járt: a poitiersiek vendégszeretete és gondoskodása csodálatraméltó. Nagyobb nemeslelkűséget és finomságot kívánni sem lehet. Egy már évek óta vak ember még az uton rögtön meggyógyult a betegekért való olvasó-imádkozásközben. A betegekkel telt öt vonat minden baj nélkül megérkezett. Egy carcassonei s egy bordeauxi vonat csatlakozott hozzájuk. Egyenesen a barlanghoz mennek, hol a gyógyulások rögtön jelentkeznek. Tizenkét jegyzőkönyvet azonnal fölvettek, a meggyógyult betegek ott hagyják mankóikat. Minden zárandok nagy hitének, reményének s hálájának ad kifejezést.” Beh bődölgök akik ily könnyen meggyógyulnak!

Felelős szerkesztő és kiadótulajdonos: *Joó István.*

Főmunkatársak:

Tóth Sámuel.

Békési Gyula.

Pályázat

a dévaványai ref. egyház egyik leánytanítói állomására.

Fizetés 128 frt, 25 köböl buza, 25 köböl árpa; 20 hold föld tehernélküli használata; lakás: két szobával, melléképületekkel, udvarral és kerttel.

Kötelesség; 5 esetleg 6 elemi osztály tanítása 80—90 létszámmal; a debreczeni tanterv szerint. Okleveles tanítók kellően felszerelt kérvényeiket s okmányaikat szeptember 20-ig alólírott iskolaszéki elnökhöz küldjék be.

Az állomás elfoglalandó a f. évi szept. 28-án.

Déva-Ványán 1879 aug. 21.

Szabó Gábor
ref. lelkész.